
Mededelingenblad van het Sint Jozefkoor

Jaargang 14, nummer 5

december 2004

redactie:

Maartje Kater

Silvère van Lieshout

Geen nieuwjaar zonder Kerst.

*Uren, dagen, maanden, jaren,
vliegen als een schaduw heên.
Ach! Wij vinden, waar wij staren,
niets bestendigs hier beneên!
Op den weg, die wij betreden,
staat geen voetstap die beklijft:
Al het heden wordt voorleden.
Schoon 't ons toegerekend blijft!*

Zo klinkt het eerste deel van het Nieuwjaarslied, dat twee eeuwen geleden werd geschreven door Rhijnvis Feith. Niet voor niets noemde hij dit gelicht zo; want er is bijna geen periode in het jaar waarin wij meer aan onze vergankelijkheid worden herinnerd dan rond de jaarwisseling.

Uur na uur, maand na maand, jaar na jaar, de tijd vliegt voortdurend voorbij. Hoe vaak kijk je niet op een horloge of klok, om te zien hoe laat het is? Overal waar we zijn, thuis, in de auto, op het werk of op school zijn we omgeven door tijdmeters: van horloges, digitale klokjes op het computerscherm, de video- of dvd-speler of op de oven en prachtige uurwerken aan de muur of staand.

Het is moeilijk de wereld voor te stellen zonder tijd. Wat hebben mensen al niet geprobeerd om te achterhalen wat tijd is; wat hebben mensen niet bedacht om tijd "tijd" te laten zijn.

Wat is tijd?

Waar blijft de tijd?

Maar vooral: Wat zal de tijd ons brengen? is de vraag die steeds bij iedere jaarwisseling weer door veel hoofden schiet.

Ze zeggen dat het ganzenbordspel een weergave is van het gewone dagelijkse leven. Je kunt “in de put zitten” of “een beurt over moeten slaan”. Soms is het ook dat je “een paar plaatsen terug” moet. Maar je kunt in het leven echter nooit helemaal terug naar “af”, nooit helemaal opnieuw beginnen. Je neemt immers altijd je verleden mee. Dit alles speelt mee in de viering van “Oud en Nieuw”. Het is daarom dat de jaarwisseling bij veel mensen emoties oproept.

Maar er zijn meer momenten, waarbij van een jaarwisseling met bijbehorende emoties gesproken kan worden. Ik denk hierbij als leerkracht aan een schooljaar en als zanger van het Sint Jozefkoor aan het kerkelijk jaar.

Enkele weken geleden vierden we binnen de Kerk de jaarwisseling met het feest van Christus Koning en de eerste zondag van de Advent.... Een tijd waarin wij al zingend reikhalzend uitzien naar de geboorte van Gods Zoon in deze wereld, waardoor “alles nieuw” is geworden. Of dat pas een echt Nieuwjaar is!

Wat brengt de toekomst ons?

Gezondheid of ziekte, meevallers of tegenslag, vreugde of verdriet, kortom: voorspoed of tegenspoed?

Ik zou geen Kerstmis over kunnen slaan, immers.....

Met de gevoelens die tijdens Kerstmis onze harten bewegen, krijgen de verschillende nieuwjaarswensen die wij elkander doen toekomen pas echt inhoud. Dan kunnen wij oprecht elkaars zorg voor de toekomst delen en elkaar toewensen.....

“Voorspoed, heil, geluk en Gods zegen”.

Dat is ook wat ik jullie allemaal voor 2005 toewens.

Theo Bastiaans, voorzitter.

inspiratiebron: Bisdomblad jaargang 78, 22 december 2000
Eindhovens Dagblad van 27 december 2003

Rooster

Vrij. 24 dec. Kerstavond:

- 20.30 u: rep. in koffieruimte kerk
Houd rekening met de H. Mis van 19.30 u
- 21.00 u: Kerstliederen
- 21.30 u: Nachtmis
Alleluia Dominus
Vaste gezangen van de Missa Papae Marcelli
Credo III
Na offertorium: O little one sweet
Na communion: Rejoice
Na de zegen: Nu zijt welkome couplet 1-2-3

Za 25 dec. 9.00 u rep.

9.30 u Dagmis

Alleluia Dies

Vaste gezangen van de Missa Pange Lingua

Credo III

Na offertorium en communicio: een carol

Na de zegen: Nu zijn welkome couplet 1-2-3

Zo 26 dec. zingt het dameskoor

Za 1 jan. GEEN REPETITIE

Zo 2 jan. Hoogfeest Openbaring des Heren

Vanaf deze week zijn er 3 lezingen, dus 2 tussenzangen

Vaste gezangen van de VIII mis

Crede III

Nade zegen: Nu zijn welkome couplet 1-2-3-4

Za 8 jan. rep. gregoriaans

Zo 9 jan. Feest Doop van de Heer

Graduale Benedictus

Alleluia Inveni

Vaste gezangen Kyrie XVIIIa Gloria ambr. no. 861

Credo III Sanctus XIII Agnus II no. 826a

Za 15 jan. rep. meerstemmig

- Zo 16 jan. 2e zondag door het jaar
 Vaste gezangen
 Kyrie XVI
 Gloria XV
 Credo I
 Sanctus XVIII
 Agnus XVIII
- Za 22 jan. rep. greg. en ledenvergadering
- Zo 23 jan. 3^e zondag door het jaar
 Introitus Dominus
 Communio Venite
 Vaste gezangen als 16-1
- Za 29 jan. rep. meerstemmig
- Zo 30 jan. 4^e zondag door het jaar
 Vaste gezangen als 16-1
- Za 5 feb. rep. gregoriaans (Carnaval)
- Zo 6 feb. 5^e zondag door het jaar (Carnaval)
- Za 12 feb. rep. meerstemmig
- Zo 13 feb. 1^e zondag van de 40 dagentijd
 Vaste gezangen
 Kyrie XVII
 Credo III
 Sanctus XVII
 Agnus XVII
 Attende (844)
- Za 19 feb. rep. gregoriaans
- Zo 20 feb. 2^e zondag v.d. 40 d. tijd
 Introitus Tibi
 Vaste gezangen als 13-2
- Za 26 feb. rep. meerstemmig

Zo 27 feb. 3^e zondag v.d 40 d. tijd
Vaste gezangen als 13-2

Za 5 mrt. rep. gregoriaans
Zo 6 mrt. 4^e zondag v.d. 40 d. tijd
Vaste gezangen als 13-2

Overzicht repetities

Januari	za	1		geen repetitie
	za	8	<i>gregoriaans</i>	
	za	15	polyfonie	
	za	22	<i>gregoriaans</i>	Jaarvergadering
	za	29	polyfonie	
februari	za	5	<i>gregoriaans</i>	Carnavalszaterdag
	za	12	polyfonie	
	za	19	<i>gregoriaans</i>	
	za	26	polyfonie	
maart	za	5	<i>gregoriaans</i>	
	za	12	polyfonie	
	za	19	<i>gregoriaans</i>	
	za	26	polyfonie	paaswake

Repetitietijd is van 18:30 tot 19:45 in TDI

Onze jarigen

2 januari: Silvère van Lieshout

28 januari: Antoon Wijnen

11 februari: Petra van Veghel

17 februari: Emiel van Lieshout

21 februari: Hans van Saaze

Bestuur, dirigenten en leden feliciteren u van harte en wensen u een fijne verjaardag toe.

Gregoriaanse liturgie en semiologie (vervolg)

1.4 Tekstbeleving versus historisch bijbelonderzoek

Een mooi voorbeeld van dat worstelen met, geloven in etc. vond ik in *Confessio et Pulchritudo* uit 1955 (Commentaar op de Gregoriaanse Missen-Officiegezangen) waarin de Benedictijner monnik Dom Nicolaas Boer over tekstbeleving bij een Officie antifoon van Sint Agnes schrijft: “De historische kritiek heeft de Romeinse martelaarsacten in diskrediet gebracht. Niettemin heeft de liturgie er een aantal prachtige Officies aan ontleend”. En iets verder op: “Al deze beden zijn van de diepste en meest verheven inspiratie. De liturgie zou een onherstelbaar verlies lijden als deze Officies zouden komen te vervallen. Evenmin als men op den Bijbel de gewone historische kritiek moet toepassen, zo moet men het ook niet doen op deze Acten, die postume verheerlijkingen zijn”.

De tijd staat niet stil. Zo heeft de Reformatorische theoloog hoogleraar in ruste Professor Dr. Kuitert met gewoon historisch onderzoek minder moeite getuige zijn boek “Jezus, nalatenschap van het Christendom” uit 1998. Hij schrijft: ” Het is van groot belang voor christenen om te weten wie Jezus was en wat er met hem is gebeurd, het geloof (laat ik me maar zo sterk mogelijk uitdrukken) heeft er belang bij, bij dat weten, maar zijn zekerheid hangt er niet van af. Historisch onderzoek kan niets bederven”. Ook de Katholieke theoloog Professor Edward Schillebeeckx o.p. in ruste heeft geen moeite met historisch-kritische studies getuige zijn uitspraak: “Christelijk geloof heeft aan nieuwe, empirische (op ervaring berustende) waarheid niets te verliezen, en veel te winnen”.

1.5 Waarom Semiologie?

Deze wetenschappelijke richting van het gregoriaans zoekt naar de reden (logos) voor de verscheidenheid van de muzikale tekens (semeion) in de vroeg Middeleeuwse handschriften. Dat blijkt geen gemakkelijke opgave te zijn, gezien de problemen waarmee de monniken van Solesmes geconfronteerd worden bij hun restauratie pogingen van het gregoriaans als onderdeel van het herstel van de Romeinse liturgie. Ter illustratie een aantal voorbeelden:

1.5.1 Handschriften

Een aantal wetenschappers neemt aan dat in veel kloosters monniken gebruik gemaakt hebben van cheironomische d.w.z. op de handbewegingen van de dirigent geënte tekens voor het weergeven van de melodieën op perkament. Omdat de zangers geacht worden de melodieën van buiten te kennen (de meeste zangers in die tijd kunnen noch lezen noch schrijven),

moeten de handbewegingen vooral van ritmische en expressieve aard zijn geweest. Als tekens voor dezelfde melodieën verschillen moet dit, buiten een enkele vergissing van een kopiïst, vooral het gevolg zijn van ritmische veranderingen in kwantitatieve (tijdsduur) en/of expressieve zin (dynamiek).

1.5.2 Neumen

Ook de neumen (tekens in de handschriften) zelf hebben een grafische en historische ontwikkeling doorgemaakt. E. Bannister noteerde in zijn studie "Monumenti Vaticani de Paleografia Musicale", Leipzig 1913, alleen al voor de meest simpele (enkelvoudige) neumen als virga en punctum respectievelijk 59 en 65 verschillende vormen. Voor de samengestelde neumen clivis en pes kwam hij tot respectievelijk 250 en 165 stuks.

1.5.3 Handschriftvergelijking

In het kooratelier (workshop) van onze studiedag in Watou 2003 hoorden wij Frater Kees Pouderoijen o.s.b. zeggen dat er niet alleen tussen officiële misgezangen maar ook onderling leentjebuurt gespeeld is (onder officiële gezangen te verstaan de gezangen van de getijden: de gebeden van het kerkelijk brevier die op bepaalde tijdstippen in de kloosters gezongen worden). Dat komt omdat in het Karolingische gregoriaans alleen nog maar de gezangen van de missen van de adventstijd plus de missen van Zon- en Hoogtijdagen als Kerstmis, Pasen en Pinksteren zijn vastgelegd uit de lijst met gezangen van Introitus, Graduale, Offertorium en Communio. Verder is men nog niet gekomen. Als men dat voor alle dagen van het kerkelijk jaar wil doen, mede door de behoefte aan een dagelijkse misviering, komt men gezangen tekort. Om dit probleem op te lossen staan drie wegen open:

Melodieën halen bij de officiële gezangen en van mistekst voorzien.

Melodieën op mistekst bij componeren.

Bestaande misgezangen van andere tekst voorzien.

In de verschillende handschrift regio's heeft men niet steeds dezelfde oplossing gekozen. Vandaar dat er in de handschriften meerdere versies van één gezang vóórkomen. Het is dan aan wetenschappers om te bepalen wat, wanneer en hoe een en ander in zijn werk is gegaan en wat als oorspronkelijk aangemerkt kan worden.

1.6 Behoeftte aan een nieuwe theorie: de Semiologie

De voorbeelden van 1.5 maken duidelijk dat de monniken van Solesmes bij de restauratie van het gregoriaans voor vele problemen stonden en dat zij onmogelijk al deze problemen, zeker in de begintijd zonder computer-

apparatuur, wetenschappelijk gezien in één keer goed konden waarnemen, vastleggen en analyseren. Laat staan om met de juiste oplossingen te komen. De wetenschapper Dom Mocquereau moest keuzes maken evenzo goed als zijn voorganger Dom Pothier. Ook de opvolgers zullen dit moeten doen. De Semiologie van Dom Eugene Cardine is zo'n wetenschappelijk vervolg op deze theorieën. Niks meer en niks minder. Frater Nico Wesselingh o.s.b. van de Sint Paulusabdij te Oosterhout omschrijft het in zijn voorwoord van de Nederlandse vertaling van het Boek "Semiologie van het Gregoriaans" van Dom Eugene Cardine o.s.b. als volgt:

"Toen op 24 januari 1988 in Solesmes Pater Eugene Cardine stierf, werd daarmee een bijzonder leven afgesloten. Het leven van iemand, die duidelijk een grote begaafdheid en sterke intuïtie had voor het bestuderen en interpreteren van de Gregoriaanse handschriften. Vanaf zijn jonge jaren als monnik heeft hij op de Paleografie, de afdeling handschriften van de abdij (in Solesmes) gewerkt. Hij was één van die monniken die in de laatste eeuwen eenvoudig hun leven hebben besteed aan het alsmaar bevragen van de handschriften. Zij probeerden zich in te leven in wat de schrijvers van die handschriften nu precies willen zeggen met de tekens. Dat was minder eenvoudig dan het lijkt. In feite heeft het drie generaties monniken geduurd, voordat wij daar een beetje achter zijn. Wat je noemt monnikenwerk. En wie beweert dat wij nu zo ongeveer alles weten, overschat de wetenschap die Semiologie heet. Juist daarvoor heeft Pater Cardine gewaarschuwd in zijn monumentale afscheidsrede op het internationale Congres in Luxemburg in het jaar 1984."

Maar om dit wetenschappelijke werk van de begaafde monnik uit de School van Solesmes als Gregoriaans zangkoor niet te ondersteunen door een praktische toepassing, lijkt mij een gemiste kans. Die toepassing uiteraard met een eigen invulling zoals dat ook geldt voor het gregoriaans van dom Mocquereau. Dat vraagt tijd en inspanning, maar het is de uitdaging meer dan waard.

Wordt vervolgd.
Antoon Wijnen

Inleveren kopij volgende mededelingenblad:
Uiterlijk 16 februari 2005
sintjozefkoor@hotmail.com